

Rácz Aladáról Zsömlének

Ma arra gondoltam szokott utunkon
 a Gellérthegyre föl Zsömle kutyánkkal
 (mutattam már? van róla sok kép
 a telefonomban), hogy az a pepita ruhás
 angol úr, aki megkérdezte, melyik út
 vezet a Citadellához, a csengő
 dallamát meghallva, mikor a telefon
 megszólalt a zsebemben, hökkent arccal
 rám csodálkozhatna: Stravinsky? Persze,
 a Valse, mondanám. De hát ki játssza így?
 És akkor elmesélném, hogy Rácz Aladár,
 és hogy maga Stravinsky írta át neki
 cimbalomra, miután összeismerkedtek
 Genfben 1915-ben egy lokálban,
 ahol megjelent Ernest Ansermet, a híres
 karmester másodmagával. „Leültek
 egy sarokba, meséli. Kisvártatva magához
 intett Ansermet, és azt kérdezte:
 játszanék-e egy szólót cimbalmon. Ez
 lehetetlen, mondom, olyan nagy a lárma.
 Ansermet az igazgató által csendet teremtett,
 én meg elkezdtem játszani egy szerb kólót.
 A cimbalom előtt ugrált egy fiatalember,
 Ansermet társa. Monoklit viselt,
 piros nyakkendőt, zöld mellényt, és igen szűk
 ruhában feszengett. Stravinsky volt.
 Azzal birkózott, hogy szűk kabátjából
 kihúzza a mandzsettát és jegyzeteket
 írjon rá. Én mint afféle öntelt fiatal legény
 végigmértem, és azt gondoltam magamban:
 amit én játszom, azt ugyan nem fogod leírni.
 Így ismertem meg Stravinskyt. Később
 együtt vásároltunk egy cimbalmot neki.
 Valósággal szerelmes lett ebbe a hangszerbe.
 Az ócska piszkos cimbalmot együtt javítottuk
 a lakásán. Ő főzte az enyvet, s ő tisztította
 a rozsdás húrokat. Néhány cimbalomórát
 is vett tőlem, és nemsokára meglepett
 egy tizenegy hangszerre írt művével,
 a Ragtejjmel, amiben a cimbalomnak
 fontos szerepe van. A Polkát és a Valcert,

melyek négykezes zongoradarabok
voltak, Stravinsky írta át cimbalomra.
A kézirat a birtokomban van." De hol van
a pepita ruhás angol úr, akit valószínűleg
nem érdekel Stravinsky? Csak Zsömle néz
a ragyogó fekete gombszemével,
mintha arra kérne, hogy meséljek még
Rácz Aladáról. Genfben egy kottaüzlet
kiárusította a készleteit.
Kilóra mérték, tíz frankért ötvenet.
Vett száz kilót, és egy taligával
hazatolatta. Ott állt benne derékig
a szoba közepén, Bachban, Rameau-ban,
Couperinben és Scarlattiban. De Netta jön most,
Cavalier King Charles spániel. Zsömle, hé,
megvesztél? Hörögve nekiugrik
Szabó Dezső feje alatt (talán
az egyetlen maradék jó szobor
Budapesten), indulás haza. Ahány kiadás,
a díszítő hangok annyiféleképpen.
Mi az igazság, meg kellene tudni.
„Félig álomban, félig ébren, de inkább
azért álomban azt gondoltam: ott legyek,
ahol akarok! Csupa mosolygós arc
közeledett: Nini, a Torbágyi úti
cimbalmos! Itt maradsz közöttünk?
Nem, feleltem, csak tudni szeretném,
hogyan kell a sokfajta Couperin-díszítést
játszani. Azt mondja erre Couperin:
Hát én hallottam, hogy játszod a Juhásztanyát.
Azt is tudom, hogy írta le a felesége
könyvébe Johann Sebastian Bach.
Ahogy azonban te játszod, úgy nincs meg
egyik könyvben sem. Azt hiszem, ahányszor
játszod, mindig változtatsz rajta valamit.
Én azt kérdeztem, miért nem írta úgy,
ahogy én játszom. Azt felelte Couperin:
Ahogy én leírtam, még úgy se tudták
akkor eljátszani. Ahogy pedig te játszod...
Scarlati is nagyon helyeselt, és Johann Sebastian
csak annyit mondott, hogy hegedűn nem lehet
azokat az akkordokat játszani, amiket én
cimbalmon szoktam. Játsszak csak úgy,
ahogy akarok. Eddig az álom." Zsömle most
felemeli a szőnyegről a fejét,
és azon tűnődik, hogy tudnánk ugyanazt játszani
egy kicsit másképpen.